

Б.Ю. Мальований, аспірант

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У статті удосконалено концептуальні положення фінансової безпеки регіонів в умовах децентралізації, в основу яких покладено концепцію бюджетної федералізації, конвергенції регіонального розвитку, кластерного розвитку, соціального капіталу та теорії «регіональної конкуренції», «регіонального планування», «локального партнерства», що сприятиме досягненню фінансової безпеки шляхом впровадження умов та стимулів територіальної конкуренції, міжрегіонального співробітництва, державної підтримки полюсів зростання. Визначене теоретичне підґрунтя дозволило розширити принципи фінансової безпеки регіонів шляхом додавання до відомих у науці та нормативно закріплених принципів: фінансової спроможності, інтеграції, плановості, програмно-цільового принципу, конвергенції, лібералізації економічних відносин між регіонами.

Ключові слова: *концепція, положення, фінансова безпека, регіон, бюджет, конвергенція, принцип.*

Постановка проблеми. Визначення концептуальних положень фінансової безпеки регіонів в умовах децентралізації є важливою частиною наукового пошуку в економіці. Теоретичне підґрунтя даної проблематики має міждисциплінарний характер, сформована мережею зв'язків у сфері політики, державного управління, фінансів. Складність комплексної практичної реалізації політики регіонального розвитку, фінансової безпеки регіонів та економічного росту країни обумовлена обґрунтуванням результативного розподілу повноважень з виконання функцій і завдань органів влади між рівнями управління, наслідком яких є отримання найбільшого економічного ефекту для країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження фінансової безпеки регіону як основи фінансової безпеки держави підкреслюється у працях [1, 2, 3]. Зокрема, Ю. Нікольчук

відзначає: «підвищення рівня фінансової безпеки кожного регіону надасть змогу забезпечити фінансову стабільність, незалежність від міжбюджетних трансфертів, стимулювання власного виробництва, підвищення рівня життя в регіоні. Забезпечення належного стану фінансової безпеки регіонів є одним із важливих етапів створення сильної та стабільної фінансової безпеки України» [3, с. 72].

Важливість забезпечення регіональної фінансової безпеки також можна розглядати з точки зору її позитивного впливу на економічне зростання як регіону, так і країни в цілому. Так, Г. Возняк, приділяючи увагу бюджетній політиці на місцевому рівні, яка є прямою складовою регіональної фінансової безпеки, зазначає: «бюджетна політика, яка є ключовою складовою державної фінансової політики та визначає масштаби первинного розподілу ВВП, впливає на структуру заощаджень і динаміку боргів, а відтак стає і активним елементом системи державного регулювання, є потенційно найбільш дієвою та ефективною у вирішенні ключових завдань соціально-економічного розвитку і в середньостроковій перспективі повинна стати інструментом реалізації внутрішнього потенціалу зростання» [4, с. 26]. Навіть державний нормативний документ визначає фінансову безпеку як «стан фінансової системи ..., за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується ... стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни» [5].

Формулювання цілей статті. Метою статті є удосконалення концептуальних положень фінансової безпеки регіонів в умовах децентралізації та обґрунтування принципів її забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Удосконалення концептуальних положень фінансової безпеки регіонів в умовах децентралізації слід розглядати в системі забезпечення національних економічних інтересів, а саме – у відповідності з теоріями економічного розвитку. Слід відзначити, що теорії економічного розвитку є одночасно і визначаючими фінансову безпеку регіону і похідними від положень теорії фінансової безпеки регіону в умовах децентралізації. Так, бюджетна, податкова та інвестиційна безпека, обумовлена рівнем індустріалізації регіону і рівнем життя місцевих громад, залежить від економічного розвитку регіону.

Водночас, створення умов економічного розвитку у регіоні пов'язано з фінансовими можливостями формування місцевої інфраструктури, яка або заохочує або перешкоджає потенційним інвесторам та, відповідно,

визначає майбутні надходження до бюджету, фінансову базу регіонального розвитку. Це вимагає делегування органам місцевого самоврядування необхідних фінансових повноважень, які дають їм право на організацію таких заходів. В свою чергу, для цього потрібні правові можливості та організаційні навички регулюючої діяльності, наявність компетентних, кваліфікованих службовців в органах місцевого самоврядування, а також необхідний рівень фінансової незалежності, які б у сукупності зробили регіон фінансово стабільнішим.

Тобто, формування теорії фінансової безпеки регіону в умовах децентралізації тісно пов'язано із теоріями державного управління, економічного розвитку та децентралізації (регіоналізації) (рисунок).

Теорії державного управління обґрунтовують теоретичний базис впливу держави на фінансову безпеку регіонів країни та їх розвиток. Як представник місцевої громади органи місцевого самоврядування діють від імені держави. Тобто в умовах децентралізації на сьогодні в Україні фінансова політика регіонів не є цілком незалежною і автономною. Державні органи можуть ефективно впливати на діяльність органів місцевого самоврядування та регіональну фінансову політику, визначати діапазон делегованих на місцевий рівень повноважень.

Сектор 1 – загальні положення концепцій децентралізації та державного управління; Сектор 2 - загальні положення концепцій державного управління та економічного розвитку; Сектор 3 - загальні положення концепцій економічного розвитку та децентралізації; Сектор 4 – положення концепції фінансової безпеки регіону в умовах децентралізації

Теоретичний рівень концептуальних положень фінансової безпеки регіону в умовах децентралізації

Теорії децентралізації передбачають, що фінансова незалежність органів місцевого самоврядування, гарантована законом, має бути

атрибутом, який сприяє забезпеченню фінансової безпеки регіонів. Ця незалежність має включати як повноваження у сфері збирання доходів місцевих бюджетів (визначення власних джерел доходів, можливостей регулювати ставки місцевих податків та зборів та ін.), так і повноваження у сфері фінансування витрат на виконання функцій органів місцевого самоврядування.

У цьому сенсі теорія регіональної фінансової безпеки в умовах децентралізації ґрунтується на положеннях, що визначають фінансову стійкість регіону у взаємозалежності між діапазоном його фінансової незалежності і можливостями самостійно та результативно фінансувати свій економічний розвиток.

Розглянемо синтетичні концептуальні положення, що формують теоретичний базис фінансової безпеки регіону в умовах децентралізації.

Сектор 1, представлений на рис. 1.4, ґрунтується на теоретичних положеннях про те, що органи місцевого самоврядування в умовах децентралізації зобов'язані самостійно вирішувати фінансові проблеми місцевої громади, а також реалізовувати завдання, що покладаються на них державою.

Засади теорії децентралізації доводять, що регіональні фінансові потреби можуть відрізнятися від національних і, зважаючи на те, що органи місцевого самоврядування краще інформовані про регіональні потреби, фінансова політика, розроблена у регіонах, ефективніше задовольняє регіональні потреби. Розподіл завдань між державою і місцевим самоврядуванням залежить від численних політичних, системних та економічних факторів. Такі загальнодержавні функції як: національна оборона, міжнародні відносини, судові органи повинні фінансуватися центральними органами. При цьому функції, що розглядаються як базові потреби місцевого рівня, такі як: водопостачання, утилізація відходів, місцевий транспорт, обслуговування місцевої дорожньої мережі - набагато ефективніше фінансуються місцевими органами. При чому слід відзначити, що деякі з завдань можуть бути профінансовані більш ефективно на рівні області або міста. Відповідно до економічного критерію найкращим рішенням є виконання конкретних завдань територіальною одиницею, яка здатна це зробити найбільш ефективно. Слідуючи правилу субсидіарності, фінансування видатків повинно бути віддано територіальній громаді нижнього рівня, чії органи здатні ефективно та вчасно забезпечувати виконання бюджету.

Разом з тим, вважаємо, що регіональна синергія та потенціал регіонального співробітництва посилюються завдяки:

творчому та проактивному державному управлінню;
координації та регулюванню урядом державних і регіональних цілей розвитку;

інтеграції різних регіональних добутоків;

стимулювання регіональних мереж співпраці та партнерства;

посилення регіональної конкурентоспроможності за допомогою відповідних інструментів державної політики, спрямованих на колективне навчання та місцевий реляційний капітал.

Теорія «регіонального планування» У. Ваннопа [6] говорить про те, що поєднання державного регулювання із делегуванням певних повноважень у фінансовій політиці на місцевий рівень виявляється вирішальним для забезпечення фінансової безпеки регіонів та всієї країни. Проте, таке комплексне управління має відбуватися «знизу вгору», від регіонів до центра, що істотно відрізняється від традиційних стратегій фінансування «зверху вниз». В останньому випадку політика часто стосується найбільш динамічних регіонів, а «бідні» регіони часто виключаються з пріоритетів національних стратегій. Такий метод поєднання централізованого управління із децентралізованим дозволить підходити до питань забезпечення фінансової безпеки з точки зору мезорівня. А стратегія фінансової безпеки регіонів має бути спрямована на прийняття збалансованої фінансової політики.

Сектор 2 (рис. 1) ґрунтується на поєднанні положень теорій державного управління та економічного розвитку. Так, діапазон фінансової автономії регіонів в умовах децентралізації залежить від кількох об'єктивних і суб'єктивних факторів економічного росту країни. Об'єктивні відображають просторову диференціацію регіонів на відсталі/депресивні та спроможні. Основна функція держави у фінансовій регіональній політиці на сьогодні зводиться до вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів, в тому числі через застосування фінансових важелів. До 2015 р. таке вирівнювання відбувалося шляхом використання у міжбюджетних відносинах дотації вирівнювання, яка була спрямована на вирівнювання дохідної спроможності бюджету. На сьогодні Бюджетним кодексом [7] передбачено застосування механізму базової/реверсної дотації для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій в розрахунку на одного мешканця (для обласних бюджетів здійснюється окремо за надходженнями податку на прибуток підприємств

та податку на доходи фізичних осіб; міст обласного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних бюджетів, здійснюється з урахуванням податку на доходи фізичних осіб).

Проте існуюча система вирівнювання відмінностей між регіонами викликає дискусії не тільки теоретиків, а й практиків. Дійсно, держава зобов'язана забезпечити певний рівень задоволення потреб громадян, незалежно від того, де вони проживають. Проте, регіони, які сплачують реверсну дотацію, часто не відчувають себе в абсолютній фінансовій безпеці та потребують коштів на розширення фінансового потенціалу, резервів економічного розвитку. В свою чергу регіони, органи місцевого самоврядування в яких не докладають зусиль для забезпечення податкоспроможності через створення робочих місць, підвищення заробітної плати у регіоні, будуть і далі покладатися на фінансову допомогу держави у виді базової дотації.

Вважаємо, що на даному етапі децентралізації в Україні доцільно звернутися до неокласичної теорії та концепції конвергенції регіонів, окресленої Р. Барро та Сала-Мартін [8]. Положення цієї теорії ґрунтуються на гіпотезі про те, що депресивні регіони (з більш низьким ВРП на душу населення) мають потенційно більш високі темпи економічного зростання, ніж спроможні регіони країни.

Окрім об'єктивної необхідності регіонального вирівнювання розвитку, держава у своїй політиці керується й суб'єктивними причинами, серед яких слід розрізняти необхідність фінансування стратегічних проектів, що стосуються розвитку країни. Такі стратегічні проекти можуть реалізовуватися у окремих регіонах – полюсах зростання, де сконцентровані відповідні потужності. В результаті дохід на душу населення під час регіонального розвитку вирівнюється.

Фактично, можна говорити і про необхідність впровадження засад теорії полюсів зростання яка доводить, що регіони, де зосереджені випереджальні виробництва забезпечують найбільший економічний ефект.

Отже, державна допомога у забезпеченні фінансової безпеки регіонів має ґрунтуватися на наступних теоретичних положеннях:

фінансова політика вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів через фінансування стратегічно важливих для країни проектів у окремих регіонах – полюсах зростання, де сконцентровані відповідні потужності;

використання створених ресурсів для фінансування інвестиційних проектів, орієнтованих на забезпечення збалансованого розвитку відсталих регіонів.

Сектор 3 (рисунок) ілюструє зв'язок теорій економічного розвитку із теоріями децентралізації або самостійності регіонів у фінансальній сфері. Так, бюджетний федералізм передбачає правовий статус територіального самоврядування в системі демократичної держави, що підкріплюється стабільною фінансовою основою. Органи місцевого самоврядування без закріплених доходів мають незначну ефективність, адже не можуть впливати на стимули щодо збільшення фінансового потенціалу територій.

Отримуючи певні фінансальні повноваження, органи місцевого самоврядування мають бути творчими та інноваційними у формуванні фінансових ресурсів, розробці проектів розвитку, забезпечувати конкурентні умови в організації та активізації економічного життя у регіоні, заохочувати інвесторів, акумулюючи існуючі та потенційні фінанси на території регіону. В цьому випадку необхідно підкреслити роль компетенцій місцевої влади, її представників та державних службовців у регіоні. У процесі децентралізації сектор фінансової політики органів місцевого самоврядування набуває більшої результативності через те, що:

реагування на виклики та потреби фінансування регіонального розвитку у виді рішень приймаються та реалізуються швидше, ніж на рівні держави;

функції органів місцевого самоврядування фінансуються за правилами раціонального та економічного управління фінансами.

Означене привертає увагу до концепції соціального капіталу, як джерела регіональної конкурентоспроможності. Вона може бути визначена як набір норм і цінностей, які регулюють взаємодію між людьми, установами, в яких вони працюють, мережами взаємозв'язків, встановленими між різними соціальними суб'єктами, і загальною згуртованістю суспільства. Одним словом, соціальний капітал - це товариство, що утримує регіон/територію разом. Для економістів таке середовище включає в себе капітал, представлений правилами, звичками і відносинами, які полегшують обмін інноваціями, отже, впливає на економічний розвиток регіону та його фінансову безпеку.

Фактично регіони конкурують між собою, намагаючись залучити нові грошові потоки з державних фондів (наприклад, через подання проектів ДФРР) або від приватних інвесторів, створюючи основу для податкових надходжень до бюджету шляхом поліпшення інвестиційного

клімату та формування промислової інфраструктури із новими робочими місцями, намагаючись не тільки стати фінансово безпечним регіоном із стійким бюджетом, а й сформувати фінансовий потенціал, резерв для подолання деструктивних змін. В цьому випадку слід звернутися до теорії регіональної конкуренції.

Більш ефективним механізмом, що дозволяє регіонам мати конкурентні переваги та набути більшої фінансової стабільності, є міжрегіональне співробітництво, або створення регіональних кластерів. Теоретичні положення, що науково обґрунтовують доцільність такого методу, є теорія локального партнерства М. Гедеса, за якою зменшення суперечностей між активними та депресивними регіонами відбувається через встановлення партнерських міжрегіональних відносин [9].

Концепція кластерного розвитку, основоположником якої є М. Портер [10], передбачає регіональний кластер – передумовою досягнення конкурентоспроможності регіону. Успіх регіонального кластеру, за думкою автора концепції, базується на його конкурентній перевазі. Кластери виграють за трьома параметрами: більш високої продуктивності, прискорення інноваційного процесу, стимулювання процесу формування нових бізнес-формувань, збільшуючи загальну силу кластеру. Тобто, досягти фінансової стабільності регіони можуть у випадку активності на національному і глобальному конкурентному ринку.

Ще однією концепцією регіональної стабільності з позиції інтеграції фінансових можливостей регіонів, є концепція кластерних ініціатив [11], яка передбачає, що потенційні бенефіціари кластеру (у випадку регіональних кластерів – органи місцевого самоврядування) мають підвищений інтерес та відповідальність за посилення конкурентних переваг кластера, намагаючись досягти шести цілей: покращення людського капіталу, підтримка росту кластерів, розвитку бізнесу, комерційного співробітництва, інновацій та технологій, а також поліпшення бізнес-середовища.

Отже визначимо теоретичні положення фінансової безпеки регіонів з позицій теорій децентралізації та регіонального розвитку:

отримуючи певні фіскальні повноваження, органи місцевого самоврядування мають бути творчими та інноваційними у формуванні фінансових ресурсів, розробці проектів розвитку, забезпечувати конкурентні умови в організації та активізації економічного життя у регіоні, заохочувати інвесторів, акумулюючи існуючі та потенційні фінанси на території регіону;

регіони конкурують між собою, намагаючись залучити нові грошові потоки з державних фондів (наприклад, через подання проектів ДФРР) або від приватних інвесторів, створюючи основу для податкових надходжень до бюджету шляхом поліпшення інвестиційного клімату та формування промислової інфраструктури із новими робочими місцями, намагаючись не тільки стати фінансово безпечним регіоном із стійким бюджетом, а й сформувати фінансовий потенціал;

досягти фінансової стабільності регіони можуть у випадку активності у міжрегіональній співпраці, створенні регіональних кластерів.

Відповідними даній теоретичній основі принципи концептуальних положень фінансової безпеки регіонів в умовах децентралізації, визначимо принципи, визначені у Ст. 3 Закону України «Про засади державної регіональної політики [12].

М. Медвідь слушно пропонує необхідність включення «принципів своєчасності й адекватності заходів забезпечення фінансової безпеки, пов'язаних із попередженням, нейтралізацією та ліквідацією фінансових загроз і небезпек та захистом фінансових інтересів населення залежно від стану фінансової системи регіону» [2].

Г. Вознюк [13] також додає принцип наукової обґрунтованості, принцип балансу інтересів, принцип фінансової самодостатності.

На наш погляд, окрім принципу фінансової самодостатності, слід врахувати принцип фінансової спроможності.

До того ж, на основі сформованої теоретичної бази фінансової безпеки регіону в умовах децентралізації, доцільним бачиться включення наступних принципів:

принцип інтеграції – базується на доцільності активізації міжрегіонального співробітництва, кластерізації з метою пошуку оптимального балансу у фінансовій спроможності та досягнення фінансової самодостатності;

принцип плановості передбачатиме складання стратегії та плану забезпечення державної фінансової безпеки «знизу вгору» на основі інструментів моніторингу (індикаторів) регіональної фінансової безпеки, враховуючи наявні та потенційні фінансові ресурси регіонів і в постійному динамічному поліпшенні;

програмно-цільовий принцип фінансування передбачатиме виділення державних коштів для стратегічно важливих для країни проектів у окремих регіонах – полюсах зростання, де сконцентровані відповідні потужності;

принцип конвергенції, який передбачатиме, що депресивні регіони країни мають потенційно більш високі темпи економічного зростання, ніж спроможні регіони країни.

принцип лібералізації економічних відносин між регіонами, адже обмеження перетоку капіталу, руху матеріальних ресурсів, міграції населення є фактором, що обмежує конвергенцію регіонального розвитку.

Наведені теоретичні положення є основою для удосконалення методичного інструментарію забезпечення фінансової безпеки регіонів в умовах децентралізації.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, отримані концептуальні положення фінансової безпеки регіонів в умовах децентралізації, в основу яких покладено концепцію бюджетної федералізації, конвергенції регіонального розвитку, кластерного розвитку, соціального капіталу та теорії «регіональної конкуренції», «регіонального планування», «локального партнерства», сприятимуть досягненню фінансової безпеки шляхом впровадження умов та стимулів територіальної конкуренції, міжрегіонального співробітництва, державної підтримки полюсів зростання. Визначене теоретичне підґрунтя дозволило розширити принципи фінансової безпеки регіонів шляхом додавання до відомих у науці та нормативно закріплених принципів: фінансової спроможності, інтеграції, плановості, програмно-цільового принципу, конвергенції, лібералізації економічних відносин між регіонами.

Бібліографічний список.

1. Кокареєв І.В., Тютченко С.М. Фінансова безпека регіону як складовий елемент економічної безпеки держави. *Економічна та інформаційна безпека: проблеми та перспективи*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 27 квітня 2018 р.). Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 110-113

2. Медвідь М.М. Фінансова безпека регіонів України (на прикладі Харківської області): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.05. Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю.Кондратюка. Полтава, 2008. 20 с.

3. Нікольчук Ю.М. Фінансова безпека регіону як ключовий компонент фінансової безпеки держави. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 2. С. 69-73.

4. Возняк Г.В. Бюджетна політика та її вплив на економічний розвиток регіону: теоретичні аспекти [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк // Бізнес Інформ. - 2013. - № 9. - С. 25-32.

5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Мінекономрозвитку України; Наказ, Рекомендації, Перелік від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13/sp:max25>

6. Wannop U. *The Regional Imperative: Regional Planning and Governance in Britain, Europe and the United States*. London: Jessica Kingsley, 1995. 441 p.

7. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

8. Barro R., Sala-i-Martin X. *Economic Growth*. New York : McGraw-Hill, 1995. URL: <http://praesenhas.blogspot.com/2008/02/174-economic-growth-r-barro-x-sala-i.html>

9. Geddes M. Tackling of Social Exclusion in the New Orthodoxy of Local Partnership. *International Journal of Urban and Regional Research*. 2000. Vol. 24 (4). P. 782–800.

10. Porter M. E. Location, competition, and economic development: Local cluster in global economy. *Economic Development Quarterly*. 2000. № 14. P. 14-34.

11. Sölvell Ö., Lindquist G., Ketels C. *The cluster initiative greenbook*. 2003. URL: <http://www.cluster-research.org>

12. Про засади державної регіональної політики. Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

13. Возняк Г. В. Фінансова політика регіонального розвитку: зміст та підходи до формування. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 239-246.

Б. Малеваный Концептуальные положения финансовой безопасности регионов в условиях децентрализации. В статье усовершенствованы концептуальные положения финансовой безопасности регионов в условиях децентрализации, в основу которых положена концепция бюджетной федерализации, конвергенции регионального развития, кластерного развития, социального капитала и теории «региональной конкуренции», «регионального планирования», «локального партнерства», что будет способствовать достижению финансовой безопасности путем внедрения условий и стимулов территориальной конкуренции, межрегионального сотрудничества, государственной поддержки полюсов роста. Определенные в статье теоретические основы позволили расширить принципы финансовой

безопасности регионов путем добавления к известным в науке и нормативно закрепленным принципам следующих: финансовой состоятельности, интеграции, плановости, программно-целевого принципа, конвергенции, либерализации экономических отношений между регионами.

Ключевые слова: концепция, положения, финансовая безопасность, регион, бюджет, конвергенция, принцип.

B. Malovany Conceptual provisions on the financial security of regions in the context of decentralization. The article improves the conceptual provisions of the financial security of the regions in the context of decentralization, which is based on the concept of budget federalization, convergence of regional development, cluster development, social capital and the theory of "regional competition", "regional planning", "local partnership", which will contribute to the achievement of financial security through the introduction of conditions and incentives for territorial competition, interregional cooperation, and state support for growth poles. The theoretical basis allowed to extend the principles of financial security of the regions by adding to the known in the science and normative principles: financial capacity, integration (based on the feasibility of intensifying interregional cooperation, clustering in order to find the optimal balance in financial predictability, drawing up a bottom-up public financial security strategy and plan based on monitoring tools (indicators) of regional financial security, taking into account the existing and potential financial resources of the regions and in constant dynamic improvement), the programmatic principle (financing will provide for the allocation of public funds for strategically important projects for the country in individual regions - growth poles, where the respective capacities are concentrated), convergence (assuming that the depressed regions of the country have potentially higher rates of economic growth than the prosperous regions of the country); relations between regions (restriction of capital flows, movement of material resources, migration is a factor that limits the convergence of regional development).

Keywords: concept, regulations, financial security, region, budget, convergence, principle.

Стаття надійшла до редакції: 18.02.2019